

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Іващенко Ольги Віталіївни на дисертаційну роботу Подрігало Ольги Олександрівни на тему «Теоретико-методичні засади прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Актуальність теми. Актуальність теми й отриманих результатів дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні ефективності прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки. Впровадження алгоритму прогнозування та комплексних методик прогнозування успішності і зростання спортивної майстерності на підставі комплексу медико-біологічних показників дозволив підвищити ефективність підготовки, покращити контроль функціонального стану спортсменів.

Проведений автором аналіз науково-методичної літератури дозволив визначити, що прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки є елементом вдосконалення навчально-тренувального процесу в спорті.

Однак, зростаюча кількість публікацій щодо наявних проблем прогнозування успішності в спорті не охоплює усього комплексу питань, які потребують вирішення, зокрема: концепція прогнозування, концептуальна модель та алгоритм прогнозування успішності та зростання майстерності спортсменів складнокоординаційних видів спорту та єдиноборств на етапах базової підготовки.

Отже, актуальність проблеми та її недостатня розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Теоретико-методичні засади прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки».

Дисертація є завершеною науковою роботою, що виконана відповідно до Плану НДР Харківської державної академії фізичної культури за темами «Теоретичні та прикладні основи побудови моніторингу фізичного розвитку, фізичної підготовленості та фізичного стану різних груп населення» на 2013-2016 рр. (номер державної реєстрації 0113U001206), «Психосенсорна регуляція рухової діяльності спортсменів ситуативних видів спорту» на 2016-2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U008943), та Плану НДР на 2015-2020 рр. Національного університету фізичного виховання і спорту України за темою «Біомеханічні та психофізіологічні критерії техніко-тактичної підготовленості спортсменів високої кваліфікації» (номер державної реєстрації 0118U002068). Автор є співвиконавцем тем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність забезпечується адекватністю методів наукового пошуку відповідно до мети і завдань роботи, глибоким аналізом науково-методичних джерел (522 джерела, з яких 332 – англійською мовою за останні 10 років), репрезентативною вибіркою (576 спортсменів), коректною математико-статистичною обробкою емпіричних даних. Обґрунтованість отриманих результатів базується на використанні сучасних інформативних методів дослідження, залученні відповідних методів математичної статистики та ретельному аналізі фактичного матеріалу з достатньою для вірогідних висновків кількістю спостережень. Отже, вищенаведене дозволяє вважати отримані наукові положення та висновки обґрунтованими та вірогідними.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертанткою вперше обґрунтовано концепцію прогнозування, концептуальну модель та алгоритм прогнозування успішності та зростання майстерності спортсменів складно-координаційних видів спорту та єдиноборств на етапах базової підготовки.

Уперше обґрунтовано використання професіографічного аналізу видів спорту у якості нормативного прогнозу успішності, розроблені професіограми видів спорту.

Уперше розроблено методики прогнозування успішності спортсменів на підставі морфофункціональних показників та індексів фізичного розвитку, які визначені як предиктори успішності і майстерності спортсменів єдиноборств та складнокоординаційних видів спорту.

Систематизовано критерії прогнозування успішності спортсменів, які можуть бути використані для відбору на етапі загальної базової підготовки в системі дитячо-юнацького, резервного та спорту вищих досягнень.

Доповнено та розширено наявні результати щодо особливостей фізичного розвитку спортсменів єдиноборств, складнокоординаційних видів спорту; застосування індексів фізичного розвитку для прогнозу успішності і зростання майстерності в спорті; застосування психофізіологічних методик для уточнення особливостей функціонального стану спортсменів та його динаміки в процесі діяльності; використання показників варіабельності серцевого ритму для прогнозування адаптаційних можливостей спортсменів.

Підтверджено дані щодо дослідження фізичної працездатності, застосування функціональних тестів, як характеристик функціональних можливостей спортсменів єдиноборств, значущості основних показників кардіореспіраторної системи для оцінки адаптаційного статусу спортсменів єдиноборств, застосування для прогнозу в спорті математично-статистичних методів.

Теоретична і практична значущість результатів дослідження. Значення результатів роботи полягає у науковому обґрунтуванні концепції прогнозування успішності спортивної діяльності та зростання спортивної майстерності в єдиноборствах та складнокоординаційних видах спорту на етапах базової підготовки. Розроблено алгоритм прогнозування та

комплексні методики прогнозування успішності і зростання спортивної майстерності на підставі комплексу медико-біологічних показників, що дозволить підвищити ефективність підготовки, покращити контроль функціонального стану. Апробовані комплекси методик можуть використовуватися для об'єктивізації відбору спортсменів на попередньому етапі базової підготовки.

Основні результати дослідження впроваджено в практичну діяльність, про що свідчать акти впровадження результатів досліджень, які підтверджують використання основних положень дисертації при викладанні навчальних дисциплін «Теорія та методика наукових медико-біологічних досліджень в спорті», «Спортивна медицина», «Адаптаційні можливості організму спортсменів», «Фізіологія спорту та спортивних вправ», «Спортивна метрологія та інформаційне забезпечення НДР», курсів лекцій, практичних і семінарських занять для студентів Харківської державної академії фізичної культури (01.10.19), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (07.09.20), Черкаського національного університету ім. Б.Хмельницького (26.11.20), Запорізького державного медичного університету (24.09.20). Результати впроваджені в практику роботи громадської організації «Всеукраїнська федерація рукопашного бою» м. Київ (2.10.20), Харківської обласної федерації панкратіону (26.06.20), відокремленого підрозділу всеукраїнської громадської організації «Федерація кікбоксінгу України «ВАКО»» в місті Бровари (25.09.20), Харківської обласної громадської організації «Харківська обласна федерація гирьового спорту» (15.10.20), Харківської обласної федерації армспорту «Кентавр» (07.09.20), Харківської обласної Федерації громадської організації «Український Союз Кікбоксінгу» (12.10.20), Харківської обласної громадської організації «Союз Спортивних Єдиноборств» (21.09.20), громадської організації «Спортивно-оздоровча організація» м. Київ, клубу єдиноборств «Атлет» (17.09.20).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи викладені у 36 наукових працях, з них 1 монографія, 11 публікацій у фахових виданнях України, з яких 9 у фахових виданнях України, які увійшли до міжнародної наукометричної бази Web of Science Core Collection, 11 публікацій у наукових періодичних виданнях інших держав, які увійшли до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science Core Collection, 7 публікацій апробаційного характеру, 6 публікацій додатково відображають наукові результати дисертації.

Опубліковані результати дисертаційного дослідження повністю відповідають вимогам МОН щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту. Статті, опубліковані в журналах, що індексуються в МНМБ SCOPUS, мають імпакт фактор – 2,09. Чотири статті опубліковані в журналах другого квартиля, три – у журналах третього квартиля.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертаційна робота складається із анотації, вступу, семи розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Обсяг загального тексту дисертації складає 528 сторінок. Робота вміщує 32 таблиці та ілюстрована 16 рисунками. Список використаних літературних джерел вміщує 522 найменування, з яких 190 джерел – кирилицею та 332 – латиницею.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок з науковими планами, темами; сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет; представлено методологію дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, а також визначено особистий внесок здобувача в спільних опублікованих наукових працях, подано інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження, визначено кількість публікацій автора за темою дисертації, структура та обсяг роботи.

У першому розділі **«Сучасні тенденції прогнозування успішності та спортивної майстерності у спортивній науці»** розкрито й конкретизовано об'єкт дослідження.

Оримані відомості доводять актуальність проблеми прогнозування в спорті та дозволяють стверджувати, що одним з перспективних напрямів є прогнозування успішності спортивної діяльності, який будується на індивідуальних, особистісних характеристиках спортсменів з різним рівнем майстерності і на різних етапах спортивної підготовки.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** окреслено методологічний апарат дослідження та етапи наукового пошуку здобувача, подано відомості про контингент обстежених та етапи дослідження.

У третьому розділі **«Показники фізичного розвитку як прогностичні критерії спортивної успішності на етапах базової підготовки»** представлені результати дослідження, які доводять доцільність використання віково-статевих стандартів, індексів і функціональних проб для визначення морфологічних перебудов, особливостей фізичного розвитку та функціонального стану спортсменів, які відбуваються під впливом специфічних фізичних навантажень та умов діяльності обраного виду спорту.

У четвертому розділі **«Психофізіологічні особливості, як фактори прогнозування успішності і зростання майстерності спортсменів єдиноборств на етапах базової підготовки»** наведені результати, які підтверджують важливість дослідження психофізіологічних особливостей спортсменів для прогнозу їх успішності та зростання спортивної майстерності, а також забезпечення професійного відбору. Для цього був апробований комплекс методик на підставі планшетного комп'ютера фірми Apple - iPad 4-го покоління, підтверджена принципова можливість використання різних дизайнів дослідження: порівняння спортсменів різних

видів спорту, близьких за рівнем майстерності, аналіз стану спортсменів одного виду спорту, різного рівня майстерності.

У п'ятому розділі **«Дослідження й аналіз адаптаційних можливостей і фізичної підготовленості спортсменів як факторів прогнозування зростання спортивної майстерності»** представлені результати, які характеризують фізичні якості та функціональний стан вегетативних систем, що впливають на рівень загальної та спеціальної працездатності спортсмена у обраному виді спорту.

Отримані під час тестування результати є важливими для прогнозу успішності та зростання спортивної майстерності у зазначених видах спорту. Нормостенічна реакція на стандартизоване навантаження, зростання амплітуди рухів у суглобах кінцівок має оцінюватися як важливий предиктор успіху. Постійний моніторинг зазначених показників дозволяє прогнозувати зростання спортивної майстерності спортсменів.

У шостому розділі **«Обґрунтування та практична реалізація концепції прогнозування успішності та зростання спортивної майстерності в єдиноборствах та складнокоординаційних видах спорту»** на підставі аналізу результатів попередніх досліджень обґрунтована і розроблена концепція прогнозування успішності та зростання спортивної майстерності в єдиноборствах та складнокоординаційних видах спорту на етапах базової підготовки, сформульовані основні принципи побудови цієї концепції, обґрунтована і розроблена відповідна концептуальна модель прогнозування успішності та зростання спортивної майстерності. Запропонована модель має інформаційну структуру та дозволяє у повному обсязі здійснювати технологію прогнозування спортивної успішності за рахунок реалізації розроблених блоків та підсистем.

Матеріали, наведені у цьому розділі, дозволяють зробити висновок щодо необхідності комплексного підходу у спортивному прогнозуванні, що

дозволить істотно підвищити його ефективність. Відображенням ефективного прогнозу у спорті є об'єднання дослідницького і нормативного прогнозів. За дослідницький прогноз можуть застосовуватися окремі методики, батареї тестів, комплексні дослідження, результати апробації яких наведені у попередніх підрозділах. Основним вимогам нормативного прогнозу відповідає спортивна професіографія, на підставі якої обґрунтовано комплекс методик, необхідних для дослідження і оцінки стану найбільш важливих систем і органів, задіяних у спортивній діяльності. Як етап верифікації прогнозу може застосовуватися метод аналізу кореляційних структур, за допомогою якого визначається наявність взаємозв'язків між показниками та їх можливий внесок у формування системи успішності. Найбільш сприятливим для розробки методики прогнозування є використання послідовного аналізу за Вальдом. Використання статистичних методів дозволяє істотно підвищити ефективність прогнозування у спорті, прикладом чого є здійсненні дослідження та розроблені методики.

У сьомому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** узагальнено отримані результати, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. Зіставлено наукові дані, які отримала автор, із наявними в наукових і методичних джерелах. На підставі цього сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (підтверджено, доповнено, вперше).

Загалом, дисертаційна робота Подрігало Ольги Олександрівни є структурованою та завершеною науково-дослідною працею. Представлені теоретичні та практичні положення логічно викладені та достатньо обґрунтовані.

Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації і відображає основні положення дисертаційного дослідження. Використані наукові

результати та публікації інших авторів мають відповідні посилання на джерела.

Оцінюючи в цілому позитивно роботу Подрігало Ольги Олександрівни, вважаю за необхідне звернути увагу на окремі зауваження та запитання, які потребують уточнення:

1. У спортивній науці для прогнозу використовується більше 100 методик. Чому для розробки прогнозу успішності спортивної діяльності обрано саме методику послідовного аналізу за Вальдом?
2. В оцінці фізичного розвитку спортсменів ви посилаєтесь на діючі «Стандарти фізичного розвитку школярів» (2010). А які стандарти застосовані в оцінці фізичного розвитку учасників дослідження, вік яких був більше 18 років?
3. Які саме психофізіологічні проби є найбільш інформативними для атлетів кікбоксингу?
4. Які прогностичні показники отримані в результаті використання методу аналізу варіабельності серцевого ритму у атлетів кікбоксингу?
5. Автор широко використовував психофізіологічні методи дослідження. Це дозволило з'ясувати відмінності, важливі для прогнозування успішності спортсменів. Але, на жаль при обробці результатів не був використаний факторний та регресійний аналіз для виявлення основних елементів функціональної системи у різних видах єдиноборств.
6. Автор пропонує у якості нормативного прогнозу використовувати професіографічні методики. У чому основні переваги цих методик?
7. Чому ви пропонуєте застосовувати біоімпедансний метод для прогнозування успішності спортсменів?

8. В роботі наводяться результати дослідження фізичного розвитку та соматотипу спортсменок складнокоординаційних видів спорту. Яке прогностичне значення цих результатів?

Однак перераховані зауваження носять дискусійний характер і негативно не впливають на наукову новизну і практичну значущість роботи. Дисертаційна робота Подрігало Ольги Олександрівни на тему «Теоретико-методичні засади прогнозування успішності спортивної діяльності на етапах базової підготовки» є актуальною кваліфікаційною науковою працею, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, які розв'язують важливу науково-прикладну проблему, відповідає вимогам п. 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними з постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015 року і № 567 від 27.07.2016), а її автор, Подрігало Ольга Олександрівна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту зі спеціальності 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри теорії і методики
фізичного виховання Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

О.В. Іващенко

Іващенко О.В.

